Intressanta fynd av storfjärilar (Macrolepidoptera) i Sverige 1993

NILS RYRHOLM

Ryrholm, N.: Intressanta fynd av storfjärilar (Macrolepidoptera) i Sverige 1993. [Remarkable records of Macrolepidoptera in Sweden 1993.] – Ent. Tidskr. 115 (1–2): 37–44. Uppsala, Sweden 1994. ISSN 0013-886x.

This is the 21st. consecutive annual report on interesting finds and provincial records of Macrolepidoptera in Sweden. The list has now become a tradition and an increasing number of lepidopterologists active in Sweden are contributing to the gathering of information. Despite the cool and wet summer, two species new to Sweden were found this year, *Eulithis pyropata* and *Cucullia boryphora*. The former is an old member of the Baltic fauna that has expanded somewhat in previous years and therefore might be expected to appear also in Sweden: whether it is resident or not remains to be seen. The latter is a Southeast European species that has never been recorded from northern- or western Europe before. The Swedish finds of this species were therefore totally unexpected – and they represent a spectacular example of long distance moth migration. These two species bring the total number of Macrolepidoptera found in Sweden to 1059. Partly due to the extremely warm period in the end of April and May, a number of interesting finds were made this season, whereas the number of new provincial records was lower than normal. Perhaps the most interesting provincial records were some previously unreported finds which have been hiding in different museums for 40 to 45 years, namely *Everes argiades* and *Hydraecia ultima*. Among the more notable finds reported this year were: *Pontia daplidice, Baptria tibiale, Acasis appensata, Eilema griseola, Schrankia taenialis* and *Xestia distensa*. A number of species seem to have extended their range in the last few years, presumably due to the favourable weather in this period. Besides the *Cucullia boryphora* migration in May, there were a few other favourable occasions bringing migrating moths into Sweden. The most spectacular immigration occurred 10–13 June when an immense number of *Itame brunneata* swept over southern Scandinavia. Other species that appeared as migrants were: *Melanargia galathea, Orthonama obstipata, Nycteola asiatica, Agrius convolvuli, Acherontia atropos* and *Callimorpha dominula*. The classification is according to Catalogus Lepidopterum Sueciae (1987).

Nils Ryrholm, Ent. avd., Zool. inst., Uppsala universitet, Villavägen 9, S-752 36 Uppsala, Sweden.

Introduktion

Den årliga sammanställningen över intressanta och nya fynd av storfjärilar firar i och med denna rapport sin 21-årsdag. Systematiken följer som tidigare Svensson et al. (1987) och de svenska namnen kommer från (Svensson & Palmqvist 1990). Första delen av sammanställningen tar upp årets mer intressanta fynd inklusive kommentarer om dessa. Därefter följer en lista med de nya landskapsfynd som noterats under året och de äldre fynd (med fångstår inom parentes) som inte rapporterats tidigare. Även i år har några nya rapportörer meddelat sig. Trenden från senare år med nytillskott till kadrerna håller fortfarande i sig vilket är mycket glädjande.

Debatten om naturvård och skydd av bl a insektsfaunan har intensifierats under 1990-talet. Här finns det en stor möjlighet för alla intresserade entomologer att göra en insats för vår miljö både på lokal-, regional- och riksnivå. Förhoppningsvis kan samarbeten mellan lepidopterologer och olika instanser startas på flera områden. Som entomolog bör man passa på att vara med och diskutera naturfrågor och påverka nu när debatten pågår som intensivast. På detta sätt kan förhoppningsvis vissa misstag beroende på okunskap förhindras inom svensk naturvård. Dessutom kommer Databanken för hotade arter vid Sveriges lantbruksuniversitet att behöva information om många insektsarter de närmaste åren (Ehnström et al. in prep.). Av den anledningen bör det än en

gång påpekas att *alla fynd bör rapporteras med kompletta och noggranna etikettdata*, gärna inklusive koordinater. Eftersom alla fyndrapporter *arkiveras* bör de vara så kompletta som möjligt.

Vädret under 1993 var mycket speciellt och precis som föregående år kraftigt avvikande från det ”normala”. Säsongen började som under de senaste åren med en mild vinter som övergick i en tidig vår i hela södra och mellersta Sverige. Norra Norrland fick uppleva en i och för sig mild men dock snörik vinter. I slutet av april kom sommaren mycket plötsligt till Göta- och Svealand medan stora delar av Norrland hade en normal och avsevärt svalare vår. Ett stort antal värmerekord slogs i slutet av april och i maj, bl a uppmättes den högsta dagstemperatur som noterats i Stockholm under maj sedan mätningarna startade 1756. Tyvärr var sommarvärmen till ända redan i slutet av maj. Därefter blev det ingen riktigt het dag mer i Sverige under 1993! På grund av detta mycket kraftiga väderomslag blev maj årets varmaste och soligaste månad på många platser i södra och mellersta delarna av landet. Juni, juli och augusti var avsevärt svalare och regnigare än normalt i stort sett i hela landet. Temperaturen orkade aldrig över 25 grader under dessa tre månader, vilket gjorde att för första gången på åtskilliga år har inga temperaturer överstigande 30 grader uppmätts i Sverige överhuvudtaget under en hel sommar. Nordligaste Norrland upplevde dock relativt varmt väder under någon vecka i mitten av juli när en pust med varm luft svepte upp från sydost för att därefter motas bort av nya lågtryck från väster. Detta var dock i stort sett den enda vädermässiga muntrationen som bjöds i stora delar av Norrland denna sommar. Övergången till höst blev p g a det svala och blöta vädret relativt omäktig. En bit in i september kom höstens första kallperiod och månaden som helhet blev rekordkall över stora delar av landet. Kylan fortsatte sedan långt in i oktober varefter temperaturerna närmade sig det för årstiden normala igen. Säsongen var då redan slut för flertalet insekter. Köldperioden i september–oktober orsakades främst av kraftiga högtryck på ovanligt nordliga banor. Dessa vädersystem medförde att Syd- och Mellansverige fick uppleva en lång period av förhärskande ostvindar vilket är mycket sällsynt. Troligen p g a oftast förekommande höga vindhastigheter och låga lufttemperaturer noterades få migranter under denna ostvindsperiod. Sista veckan i september och början av oktober blev förhållandena temporärt gynnsammare i sydligaste delen av landet vilket gjorde att en viss migration kunde noteras. Detta resulterade i årets sista distinkta migrationstillfälle med inflygning av bland annat vandrarfältmätare (*Orthonama obstipata*), åkervindesvärmare (*Agrius convolvuli*) och bredvingad sälgfotsläpare (*Nycteola asiatica*).

Majvädrets frikostighet med sol och värme bjöd på årets största överraskning och gjorde dessutom att många försommararter noterades rekordtidigt 1993, exempelvis: krönt malmätare (*Cloroclystis v-ata*) och mossgrön lobmätare (*Acasis viretata*). När sedan kylan ockuperade landet i juni stannade säsongen upp nästan fullständigt. Därför förblev artsammansättningen nästan konstant i södra och mellersta Sverige under stora delar av juni. En effekt av detta blev att vissa arter var överflugna och andra hade inte ens börjat när deras ”normala” flygtid inföll vilket gjorde det synnerligen svårt att bedöma säsongens utveckling. På grund av den ihållande kallperioden blev flertalet högsommar- och tidiga höstarter försenade. Den egendomliga situationen uppstod att det i några fall blev svårt att avgöra om fynden härrörde från en försenad förstageneration eller om det var en partiell andrageneration. Det rekordkalla vädret i september ledde till att många höstarter troligen fick stora problem med att slutföra sin livscykel innan vintern vilket möjligen kan leda till kraftigt minskade populationer av vissa arter de närmaste åren. Som för att ytterligare förvirra ett redan komplicerat läge medförde den starka septemberkylan att många sena arter flög betydligt *tidigare* än normalt. Exempelvis började spinnarmätaren (*Colotois pennaria*) och lindmätaren (*Erannis defoliaria*) flyga i Uppland redan i mitten på september, något jag aldrig observerat förut.

Som framgår av sammanställningen nedan förefaller flera arter ha varit under utbredning i Sverige under senare år. Detta kan möjligen ha samband med de varma somrar vi fått uppleva efter 1987. I de fall där vädret är den huvudsakliga orsaken till dessa förändringar finns det en stor risk att denna trend brutits p g a årets svala sommar och synnerligen kylslagna höst. Detta är något som alla entomologer bör vara observanta på inför kommande säsonger.

Den dystra högsommarväderleken avspeglas tydligt i de få nya landskapsfynd som noterats. Däremot har en del intressanta observationer gjorts vilket delvis beror på det varma vädret i april–maj.

Dessutom fångades under 1993 två nya storfjärilar för landet, vilket senast hände 1985, ett vädermässigt betydligt gynnsammare år. Med den varma luften kom i mitten av maj en migrationsvåg från öster av det i Nord- och Västeuropa okända kapuschongflyet *Cucullia boryphora* Fischer von Waldheim 1840. Ett djur fångades i en ljusfälla på Jussarö utanför Hangö i sydvästligaste Finland under perioden 8–22 maj.

Den 14 maj tände Lars Kullmar sina lampor i trädgården i Vindrarp på Hallandsåsens nordsluttning eftersom vädret var gynnsamt. Ganska tidigt på kvällen kom ett mycket litet och ljust kapuschongfly som inte liknade något Lars sett tidigare. Eftersom djuret var en hane spändes genitalklaffarna ut. Undersökningen av genitalierna gav inte något entydigt svar. Både klaffarna och delar av teckningarna på framvingen hade viss likhet med *C. lucifuga* men utseende och storlek var klart avvikande. Eftersom ingen art med detta utseende var bekant lät Lars bestämningsarbetet vila till efter säsongen. Under vintern visade vidare undersökningar att djuret var en hane av just *Cucullia boryphora* (Fig. 1). Den 15 maj hade Bert Pettersson lampan tänd på knuten till sitt hus i Sölvesborg precis som vanligt när vädret var lämpligt. Under den relativt bra kvällen kom ett småväxt gråaktigt kapuschongly och satte sig på väggen. Eftersom det var helt fel tidpunkt på året för *Cucullia*-arter med sådant utseende fångade Bert djuret genast (Fig. 2). Den preliminära bestämningen tydde på att det möjligen kunde vara en hona av *C. praecana* men varken flygtid eller utseende stämde riktigt. Eftersom många andra arter flög en månad tidigare än vanligt kunde ju vädret möjligen förklara flygtiden. Emedan tiden var knapp och inga alternativ fanns fick bestämning bero tills vidare. Framåt hösten fick Bert höra talas om fyndet av *Cucullia boryphora* i Finland varvid han jämförde sitt djur med en avbildning i Seitz (1914). Till sin förvåning fann han att hans djur överensstämde väl med bokens illustration!

Den 28 juli tog Mats Gårlin ett hane av mätaren *Eulithis pyropata* (Hübner, 1822) (Fig. 3) vid lampfångst i en trädgård i Burgsvik på Gotland. Fyndet kan nog anses som relativt överraskande även om arten har visat vissa expansionstendenser västerut längs finska sydkusten. Eftersom arten främst lever på svartvinbärsbuskar och dessutom övervintrar som ägg kan den möjligen ha fått hjälp av människan att ta sig till Gotland. Vidare undersökningar kommer förhoppningsvis att visa om fjärilen lyckats bli bofast eller ej. Inklusive dessa fynd är nu totalt 1059 storfjärilar funna i Sverige.

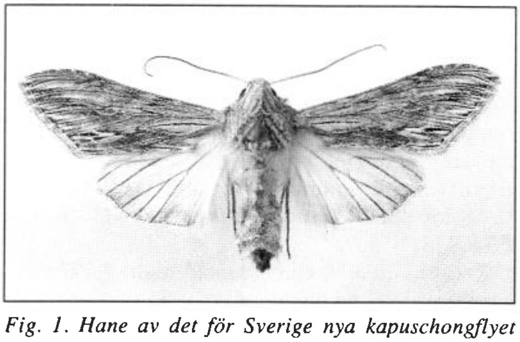

Fig. 1. Hane av det för Sverige nya kapuschongflyet ***Cucullia boryphora****. Halland, Våxtorp, Vindrarp, 14.5 1993. Spännvidd 35.5 mm, leg. Lars Kullmar. Foto: Lars Kullmar.*

Cucullia boryphora *Fischer von Waldheim 1840, male, wingspan 35.5 mm.*

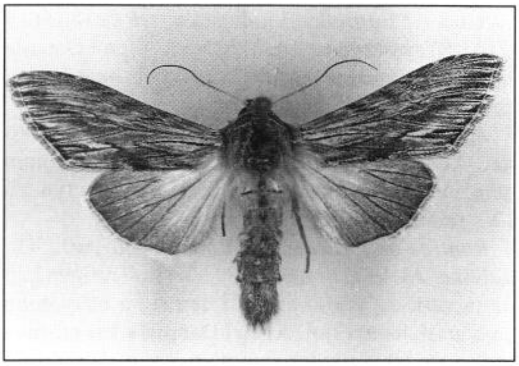

Fig. 2. Hona av kapuschongflyet ***Cucullia boryphora****. Blekinge, Sölvesborg 15. 5 1993. Spännvidd 37 mm, leg. Bert Pettersson. Foto: Christer Bergendorff.*

Cucullia boryphora, *female, wingspan 37 mm.*

Intressanta fynd

Zygaena osterodensis, smalsprötad bastardsvärmare. Under mitt arbete med insektsfaunan i Kalmar län har det visat sig att arten fortfarande är utbredd i norra delen av länet och förekommer på flertalet lämpliga biotoper (RYRS). Dessutom hit-

Vireda cirka 25 km nordost om Huskvarna, vilket tyder på att arten möjligen fortfarande förekommer i hela norra Småland och motsvarande terräng i södra Östergötland. Glädjande nog är arten återfunnen i Ludvikatrakten där en population upptäcktes vid Långtjärnen denna sommar (RPLS). Även i Dalälvsområdet har arten återfunnits på flera lokaler i Grindugatrakten (ELHS, KJCS, RYRS, SJNS).

Zygaena minos, klubbsprötad bastardsvärmare, har visat sig förekomma på ett antal lokaler i Västervikstrakten (EFAS) och dessutom vid Högsby (RYRS). Arten är i övrigt endast känd i några enstaka exemplar från Småland efter 1950-talet.

Thymelicus lineola, liten tåtelsmygare, fortsätter sin frammarsch i Mellansverige. Arten har för första gången visat sig runt Norberg i Västmanland och dessutom förekommit i stort antal 16. 8 (WEDS). Dessutom har den även visat sig i Gästrikland vid Furuvik, Grinduga där två ex togs 8. 8 (HALS) samt två ex 14. 8 (SJNS). Även i Dalarna har arten utvidgat sin förekomst och ökat i antal sedan föregående år (RPLS).

Aporia crataegi, hagtornsfjäril (Fig. 4). Vs, Viker, Älvlången ett ex juni 1992 (GUJS), dessutom ett ex 19.6 på samma lokal (SEHS). Första fynden i Vs sedan 1950-talet.

Pontia daplidice, grönfläckig kålfjäril. Öl, Alböke, Äleklinta ett ex 7. 8 (JOBS). Troligen kan detta vara en avkomling till den stora inflygning som arten hade i fjol. Även i Danmark har enstaka individer tagits under samma tidsperiod, flertalet på Bornholm, Lolland och Falster.

Nymphalis polychloros, körsbärsfuks, tycks fortsätta att öka i Götaland. Flera observationer har under senare år gjorts utanför Öland. I år är fynden från: Sm, Bäckebo två ex 12. 6 (RYRS), Örsjö tre ex 3 och 5. 4 (BZZS); Go, Burgsvik ett ex 3. 4 (GÅMS); Bo, Tjörn 7.8 (JOBS, TGLS)

Vanessa atalanta, amiral. Troligen skedde en viss inflygning av arten under den varma perioden i maj även om inga rapporter om detta föreligger. En tidig immigration ter sig som enklaste förklaringen till de observationer av amiral som gjorts under sommaren när vädret var föga migrantvänligt. Två ex observerades i Vg i början av augusti, dels ett ex den 1. 8 i Mariestad och dels ett ex 8. 8 i Götene (BPOS). Dessutom hittades en larv i Lindesberg i början av augusti som blev förpuppningsklar den 6. 8 (ELHS). Under perioden september–november förekom en del amiraler i sydöstra Skåne. Det sista köldstela exemplaret observerades 3. 12 (KJCS, RYRS). Möjligen kunde majoriteten av dessa djur vara på väg söderut eftersom flertalet flög i strandzonen och inga observerades i inlandet vilket man kunde förväntat sig om de just kommit. Även att tendensen med strandförflyttning höll i sig under så lång tid talar för att det var djur som kom norrifrån (jfr Imby 1993, Rudebeck 1976).

Mellicta britomartis, veronikanätfjäril. Sö, Tunaberg, Kovik ett ex 19. 7 (BGCS, SJTS). Första fyndet på fastlandet i Södermanland på många år.

Melanargia galathea, schackbräde. Bl, Utklippan, Norra skär ett ex 12. 5. Fjärilen fångades på denna karga, obefolkade klippö av ornitologen Gunnar Strömberg. De flesta fynd som gjorts av denna art i Norden har ansetts vara beroende på mänskliga transporter. I detta fall verkar denna förklaring mindre trolig, och eftersom fyndet har skett ungefär samtidigt med inflygningen av *Cucullia boryphora* kan man nog anta att detta djur var en migrant. Andra officiella fyndet av arten i landet.

Everes argiades kortsvansad blåvinge. Hs, Bollnäs, Voxsjön två ex 3. 8 1959 (BSÖS, ÖBYS). Under föregående år gick Sören Berggren igenom fjärilarna som donerats till institutionen för biologisk grundutbildning vid Umeå universitet. I en låda med obestämt material fångat av Stig Överby fann Sören till sin förvåning dessa båda exemplar. Möjligen korresponderar dessa fynd med ett gjort av Håkan Elmquist på Gotland under samma period.

Glaucopsyche alexis, klöverblåvinge. Vs, Viker, Älvlången ett ex 12. 6 samt ett ex 19. 6 (ELHS, SEHS). Första fynden i västra Västmanland. Även i Södermanland verkar arten ha blivit vanligare och mer utbredd senaste året (RPLS).

Cyclophora porata, brunvattrad gördelmätare. Sk, Löderup ett ex 24. 5 (THMS), Löderup ett ex 3. 8 (KJCS; KJKS). Årets enda fynd av arten (jfr Palmqvist 1993).

Orthonama obstipata, vandrarefältmätare. Sk, Löderup ett ex 4. 9–8. 10, dessutom ytterligare ett ex 9-30. 10 på samma plats (KJCS, RYRS).

Catarhoe rubidata, rödbandad fältmätare. Öl, Algutsrum, Törnbotten ett ex 4. 7 (BZZS) samt ett ex vid Sandby, Dröstorp 29. 7 (KJCS). Under senare år har enstaka ströexemplar tagits på flera platser på mellersta Öland, möjligen har arten etablerat sig på nya lokaler i närheten av fyndorterna.

Eulithis pyropata. Go, Burgsvik ett ex 28. 7 (GÅMS). *Ny för landet*! Vidare information om fyndet och artens biologi mm kommer i en separat artikel (Gårlin in prep.).

Pareulype berberata, berberisfältmätare. För första gången har larven hittats i Sverige, totalt ca 40 st den 8 och 13. 7. Larverna var mycket varierande i storlek. Alla hittades vid den kända lokalen på Listerlandet i Blekinge. Samtliga larver hittades på buskar som var soligt belägna. Vid kläckning visade det sig att *inga* larver var parasiterade vilket tyder på att arten möjligen kan sakna larvparasiter i Sverige (HYDS, MKES, SÖKS).

Baptria tibiale, trolldruvemätare. Nils Hydén har glädjande nog kunnat bekräfta förekomsten av arten vid Bollstabruk i Ångermanland där han hittade två ägg och tre larver den 29.7. Arten är tidigare uppgiven från trakten 1963 (jfr Hydén 1990).

Cloroclystis v-ata, krönt malmätare, har börjat sprida sig i landet igen efter katastrofåret 1987 då den försvann från flertalet av sina då nyvunna svenska lokaler. Redan under 1992 återfanns arten på Öland (se Palmqvist 1993), förutom de redan rapporterade fynden togs ytterligare några ex: Öl, Torslunda, Kåtorp ett ex 11.7 (TSSS) och i Ha, Halmstad tre ex 30. 6 (LNYS). Ett flertal exemplar har noterats under 1993 från landskap där arten hann etablera sig före 1987, så arten tycks vara på väg att ta tillbaks förlorad mark: Öl, Byxelkrok ett ex 27. 6 (LNHS), samma lokal åtta ex 2. 7 (BZZS, FAZS), Ottenbylund, ett ex 29. 7 (BZZS); Ha, Våxtorp, Vindrarp, ett ex 13. 5, samma lokal ett ex 20. 5 (KURS), Eldsberga, Tönnersa ett ex 10. 5 (LNYS); Go, Norrlanda, Hammars ett ex 12. 7 och Vamlingbo, Nore två ex 14. 7 (EQTS). Endast ett nytt landskapsfynd föreligger, från Småland, Ryssby, Lindö där ett ex togs 28. 7– 7. 8 (KJCS, RYRS).

Chesias legatella, större harrismätare. Öl, Vickley, Beiershamn ett ex 4. 10 (BZZS). Svårt att bedöma om fjärilarna har fått fäste på Öland eller om de ströfynd som görs härrör från migration. Sm, Orrefors ett ex 7. 10 (SOIS). Arten tycks ha fasta populationer även vid Lessebo och Kosta på de platser där värdväxten harris (*Cytisus scoparius*) växer (LTSS). Fjärilen är sedan gammalt känd från Smålandskusten, men uppgifter om förekomst i inlandet har inte publicerats tidigare.

Aplocera praeformata, stor taggmätare. Up, Söderby-Karl, Brölunda ett ex vardera kvällarna 18. 7, 21. 7 och 4. 8 (MKES). Detta är första året sedan 1982 arten ej fångats på Rådmansö (NAFS, KJCS, RYRS).

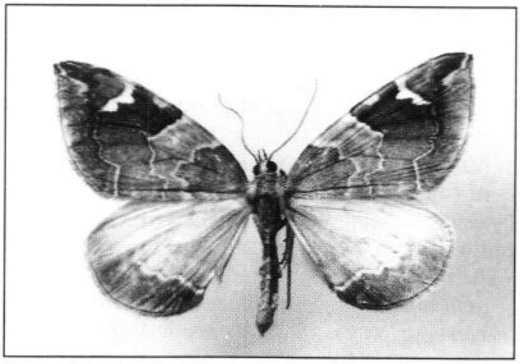

*Fig. 3. Hane av den för Sverige nya mätaren **Eulithis pyropata**. FIN, Helsinki, Villinki 17–18. 7 1992, leg. E. Franssila, Coll Ent. Mus., Uppsala. Foto: Nils Ryrholm.*

***Eulithis pyropata** (Hübner, 1822), male.*

Discoloxia blomeri, blomers mätare, fortsätter sin expansion i Sverige (jfr Palmqvist 1990). Vg, Vänersnäs, ett ex 2. 8 (BEFS).

Acasis appensata, trolldruvelobmätare. Gä, Hedesunda, Långbo ett ex 15. 5 (KJCS, RYRS, SJNS). Ett glädjande men inte oväntat fynd som indikerar att arten är utbredd i nedre Dalälvsområdet.

Itame brunneata, ockragul buskmätare. En stor migrationsvåg av denna art svepte över södra Skandinavien 9–13 juni. På Bornholm observerades hundratals exemplar varje natt under denna period och likaså sågs den samtidigt i stort antal på Lolland och Falster. Även på Jylland återfanns några exemplar. I Sverige observerades de första exemplaren både i Lund, Lomma och vid Våxtorp i kanten av Hallandsåsen den 10. 6 då arten dök upp i antal (KURS, OAOS, WMAS). Därefter fångades ett stort antal individer de följande kvällarna på dessa platser, även längre upp längs Hallandskusten vid Eldsberga, Tönnersa (LNYS). I nordöstra Skåne observerades enstaka exemplar: Nävlinge 10. 6 och Glimåkra 11. 6 (SVNS). Däremot inga observationer av arten från Öland vid denna tidpunkt (BZZS, LTSS).

Ourapteryx sambucaria, svansmätare, håller sig tydligen fortfarande kvar i Uppland. Up, Åkersberga, Åkers-Runö ett ex 1. 7 (SOIS)

Euthrix potatoria, gräselefant. Sö, Stegsholm, Gålö ett ex 20–23. 7 (PGAS); Nä, Götlunda ett ex 29. 7 (ODAS). Möjligen har även denna art haft en uppgång under senare år eftersom den nu visar sig på nya lokaler.

Agrius convolvuli, åkervindesvärmare. Sk, Löderup ett ex 4. 9–8. 10 (KJCS, RYRS); Bl, Mjällby, Listershuvud ett ex 4. 10 (BEFS); Öl, Högsby, Löttorp, ett ex 22. 9 (HOLS); Go, Visby ett ex 16. 7 (BEFS).

Acherontia atropos, dödskallesvärmare. Bl, Sölvesborg ett ex 18. 6 (Kenneth Andersson via BEFS). Som vanligt hittades arten på en husvägg av en icke lepidopterolog.

Pelosia muscerda, punkterad lavspinnare. Öl, Algutsrum, Törnbotten ett ex 15.7 (BZZS); Go, Sudret, Barrhage ett ex 4. 8 (EQTS, FOUS); Sö, Torö ett ex 14. 8 (KBJS); Up, Rådmansö tre ex 3. 8 (NAFS). Möjligen kan dessa fynd vara ättlingar till de djur som kom in under den stora migrationen i början av augusti 1991 (se Palmqvist 1992) eftersom vädret var mindre lämpat för migration dessa fångstkvällar.

Eilema griseola, askgrå lavspinnare. Go, Norrlanda, Hammars ett ex 12. 7 (BJOS); Up, Rådmansö ett ex 17. 7 (NAFS). Liksom föregående art kan möjligen dessa båda fynd vara ättlingar till de djur som kom in under den stora migrationen i början av augusti 1991 (se Palmqvist 1992).

Hyphoraia aulica, gulfläckig igelkottspinnare, har blivit funnen på en ny lokal vid: Öl, Algutsrum, Jordtorp 1992. Under maj i år observerades flera ex (BZZS), dessutom som larv (LTSS).

Callimorpha dominula, glansspinnare, fortsätter att dyka upp som ströexemplar utanför sitt kända svenska utbredningsområde. Go, Norrlanda, Hammars ett ex 14.7 (BJOS).

Schrankia taenialis, tvärstreckat mottfly, visade sig ha en stark population vid Öl, Algutsrum, Törnbotten i mitten på juli (LTSS). Senare fångster på samma lokal gav ytterligare ett antal individer (BZZS, GUSS). Arten är under senare år endast tagen i ett fåtal individer på Öland.

Catocala adultera, ryskt ordensfly. Up, Östhammar, Söderö-kulla, ett ex 4. 8 1973 (HYDS). Ett hittills orapporterat fynd från den stora invasionen av *C. adultera* 1973. Detta tycks vara det nordligaste fyndet från detta tillfälle (jfr Douwes 1974).

Deltote deceptoria, vitbandat glansfly, förekommer fortfarande vid Gärdslöv trots att stora delar av lokalen granplanterats. Ett tiotal ex fångades på dagtid den 1–2. 6 (BZZS, LTSS).

Nycteola asiatica, bredvingad sälgfotsläpare, hade sin kanske största inflygning i senare tid till Skandinavien i slutet av september och början av oktober. I Danmark togs sammanlagt minst något tiotal exemplar på öarna Bornholm, Lolland och Falster. I Sverige har hittills sex exemplar rapporterats från samma period. Sk, Hagestad 2 ex 21. 9 (HRDS), Sk, Löderup tre ex 4. 9 – 8. 10 (KJCS, RYRS) samt Bl, Mjällby, Sillnäs tre ex 22. 9 (PEBS, TKRS).

Macdunnoughia confusa, dropptecknat metallfly, verkar börja återhämta sig efter katastrofåret 1987 då den troligen nästan helt försvann ur landet. Sk, Lund ett ex 20. 8 (OAOS), Löderup ett ex 7. 8–3. 9 (KJCS, RYRS); Öl, Gårdby ett ex 16, 8 (LTSS); Sö, Floda Sörtorp ett ex 3. 8 (KJKS), Stegsholm, Gålö ett ex 29. 7–7. 8 (PAGS); Up, Uppsala ett ex 26.8 (KJCS).

Autographa macrogamma, långfläckat metallfly verkar bryta mot trenden med sydliga arter som breder ut sig norrut. Under senare år har antalet fynd i Svea- och Götaland ökat påtagligt (jfr Palmqvist 1992, Palmqvist 1993). Under 1992 och 93 har ett antal djur tagits i Uppsalatrakten (FYKS, KJCS, RYRS). I Västmanland har arten tagits ett flertal gånger under 1992 och -93 exempelvis vid Fellingsbro, Lindesberg och Ramsberg (ELHS, SEHS). Även i Södermanland togs ett vid Floda, Sörtorp den 2, 7 (KJKS).

Autographa mandarina, silverlinjerat metallfly. Up, Söderby-Karl, Brölunda, ett ex 21. 8 (MKES).

Hydraecia ultima, förväxlat stamfly. Vid ett besök vid Naturhistoriska museet i Göteborg passade jag på att titta lite i samlingarna. Eftersom Jan Jonasson håller på att göra i ordning huvudsamlingen har det dykt upp en del ur gömmorna. Det mest remarkabla jag fann var fem *H. ultima* från västkusten. Dessa fynd stärker tesen att arten verkligen har varit bofast i landet tidigare. Fynden fördelade sig på följande sätt: Vg, Grimmared ett ex 6. 8 1946 Sven Langert, Vg, Göteborg Guldheden ett ex 22. 8 1955, ytterligare ett ex från samma plats 13. 8 1956 båda funna av J. Schultz (mitt inne i staden, troligen på skyltfönster enligt Thomas Jaenson), Vg Brottkärr ett ex 25. 7 1958 Sven Langert. Därutöver ett ex från Ha, Kullavik 26. 7 1949 Sven Langert.

Phragmitiphila nexa, vinkelprytt rörfly. Up, Enköping, Haga två ex 26. 8 (GULS), dessutom

Up, Enköping, Gröngarn fem ex 28. 8 (HYDS). Trots tidigare eftersökningar i Uppland (FYKS, KJCS, RYRS) har arten inte hittats tidigare vilket tyder på att arten håller på att expandera sitt utbredningsområde och etablera sig även i östra delen av Mälaren (jfr Palmqvist 1992).

Cucullia chamomillae, sötkullkapuschongfly. Sedan större arealer jordbruksmarker har börjat läggas i träda har tillgången på artens värdväxter (*Chamomilla, Matricaria*) ökat markant. Detta har gjort att arten börjat uppträda lite varstans i Svealand, dock fortfarande främst i Mälar–Hjälmardalsområdet och längs kusten. Redan i slutet på 1980-talet visade arten sig regelbundet i Uppsalatrakten (FYKS). Under 1993 togs två larver den 18. 7 vid Up, Söderby-Karl, Brölunda för första gången (MKES). Även i västra Västmanland dök arten upp för första gången i år då två ex fångades 1516.5 i Lindesberg. Senare under sommaren hittades larver i antal på flera platser, exempelvis Fellingsbro, Frövi och Lindesberg (ELHS, SEHS). Likaledes har arten blivit vanligare i Södermanland där ett flertal larver har hittats under senare år. Exempelvis i Flodatrakten 1992 (KJKS) och i Mariefred där ett 30-tal larver av mycket varierande storlek togs den 30. 6 (EQTS).

Cucullia boryphora. Bl, Sölvesborg ett ex 15. 5 (PEBS); Ha, Våxtorp ett ex 14. 5 (KURS). *Ny för landet!* Vidare information om fynden och arten kommer i en separat artikel (Kullmar in prep.).

Calophasia lunula, fläckat linariafly, tycks sprida sig utmed järnvägsnätet. Larverna lever av olika sporre-arter (*Linaria* spp.) av vilka åtminstone två är järnvägsspridda. Vs, Västerås, järnvägsstationen ett ex 14. 7 (ELHS); Dr, Vansbro ett ex juli (Barry Goater, Storbritannien).

Orthosia miniosa, rödlätt sälgfly. Arten är numera relativt vanlig i Västervikstrakten (EFAS). Ytterligare en art som verkar fortsätta sin expansion norrut. Möjligen sker en parallell förändring på andra sidan Östersjön eftersom arten just har etablerat sig i Åbotrakten i Finland.

Noctua janthe, brunviolett bandfly. Sö, Nyköping, Labro ett ex 23. 8 (SJTS). Fyndet kan möjligen tyda på att arten håller på att konsolidera sig i trakten.

Xestia sincera, barrskogsfjällfly. Gä, Hedesunda ett ex 26. 6 (MEJS). Ett glädjande fynd som tyder på att arten har lyckats hålla sig kvar i nedre Dalälvsområdet trots den mycket omfattande avverkning som skett av områdets naturskogar.

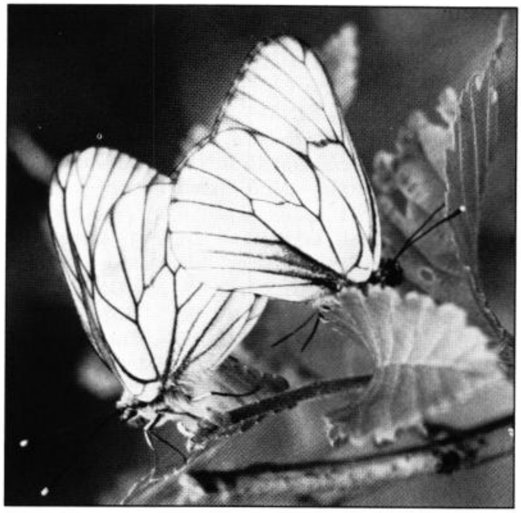

Fig. 4. Hagtornsfjärilen, ***Aporia crataegi****, har nu dykt upp i Västmanland för första gången sedan 1950-talet. Foto: Nils Ryrholm.*

Black-veined White ***Aporia crataegi*** *(L. 1758) has shown some expanding tendencies during recent years, after a major decline in the 1950ies.*

Xestia distensa, östligt fjällfly. Jä, Lit, Boda ett ex 7. 7 1992 (KURS). Ett fynd som tillsammans med fyndet i Härjedalen året innan indikerar att arten möjligen kan förekomma i skogslandet längs hela fjällkedjan.

Cerastis leucographa, brunrött skogsfly. Ha, Eldsberga, Tönnersa ett ex 2. 5 (LNYS). Arten tycks för närvarande vara inne i en ny expansionsfas (jfr Palmqvist 1993)

Nya landskapsfynd

178 *Dahlica charlotte*, Jä (SVNS) – 1574 *Bembecia ichneumoniformis* Vs (ODAS) – 1891 *Thymelicus lineola* Gä (HALS, SJNS) – 1960 *Melanargia galathea* Bl (coll RM-S) – 2003 *Everes argiades* Hs (BSÖS, ÖBYS 59, coll BIG) – 2018 *Vacciniina optilete* GS (JOJS 92) – 2115 *Xanthorhoe fluctuata* Pi (BSÖS, ÖBYS 65, coll BIG) – 2137 *Lampropteryx otregiata* Pi (BSÖS, ÖBYS 85, coll BIG) – 2144 *Eulithis pyropata* Go (GÅMS) – 2146 *Ecliptopera silaceata* Pi (BSÖS, ÖBYS 65, coll BIG) – 2163 *Eustroma reticulata* Vs (ODAS) – 2202 *Perizoma minorata* Dr (ELHS, KJCS, RYR) – 2242 *Eupithecia denotata* Gä (KJCS 89) – 2251 *E. dis-*

tinctaria GS (JOJS 92) – 2266 *Chloroclystis v-ata* Sm (KJCS, RYRS) – 2280 *Discoloxia blomeri* Vg (BEFS) – 2293 *Acasis appensata* Gä (KJCS, RYRS, SJNS) – *Abraxas grossulariata* GS (JOJS 922) – 2342 *Biston strataria* Gä (KJCS, SJNS) – 2355 *Arichanna melanaria* GS (JOJS 86) – 2526 *Paracolax tristalis* Ha (JOJS, Nils Landorff 49, coll GMNH, LNYS) – 2552 *Catocala promissa* GS (JOJS) – 2566 *Protodeltote pygarga* GS (JOJS 73) – 2591 A *Diachrysia tutti* Ds (RYRS; T. Johnsson 72, coll GMNH) – 2600 A *Autographa buraetica* Ha (RYRS; Hans Lohmander 48, coll GMNH), Vg (RYRS; J. Schulz.55, coll GMNH), Go (BSÖS, 77), Hr (KJCS, RYRS 86) – 2686 *Apamea scolopacina* Nä (ODAS) – 2712 *Hydraecia ultima* Vg (RYRS; Sven Langert 46, coll GMNH) – 2722 *Phragmitiphila nexa* Up (GULS, HYDS) – 2762 A *Cucullia boryphora* Bl (PEBS), Ha (KURS) – 2768 *Calophasia lunula* Vs (ELHS), Dr (Barry Goater, Storbritannien), – 2777 *Dasypolia templi* Lu (JLÅS) – 2783 *Lithophane ornitopus* Gä (KJCS, SJNS) – 2874 *Panolis flammea* Hr (KJCS, RYRS), Ån (AEPS, ATTS) – 2918 *Actinotia polyodon* GS (JOJS 88) – 2926 *Standfussiana lucernea* Gä (SJNS 76) – 2927 *Rhyacia grisescens* Vr (ETBS) – 2964 *Xestia distensa* Jä (KURS 92)

Rapportörer

AEPS = Peder Andrén, ATTS = Ulla Britt Andrén, BEFS = Christer Bergendorff, BGCS = Claes Berg, BIG = Institutionen för Biologisk grudutbildning. Umeå universitet, BJOS = Jan Olof Björklund, BPOS = P-O Bengtsson, BSÖS = Sören Berggren, BZZS = Per-Erik Betzholz, EFAS = Stefan Ekroth, ELHS = Claes Eliasson, EQTS = Håkan Elmquist, ETBS = Björn Ehrenroth, FAZS = Marcus Franzén, FOUS = Marcus Forslund, FYKS = Ingemar Fryklund, GMNH = Naturhistoriska museet Göteborg, GUJS = Jan Gustafsson, GULS = Jörgen Gulve, GUSS = Bertil Gunnarsson, GÅMS = Mats Gårlin, HALS = Jan Hallén, HOLS = Lars Holmberg, HRDS = Olle Hammarstedt, HYDS = Nils Hydén, JLÅS = Lars Åke Janzon, JOBS = Robert Johansson, JOJS = Jan Å. Jonasson, KBJS = Björn Karlsson, KJCS = Clas Källander, KJKS = Karl Källander, KURS = Lars Kullmar, LNHS = Henrik Lind, LNYS = Ronny Lindman, LTSS = Mats Lindeborg, MEJS = Hans Mejlon, MKES = Kenth Martinsson, NAFS = Alf Nilsson, OAOS = Anders Olsson, ODAS = Dan Orbe, PEBS = Bert Pettersson, PGAS = Göran Palmqvist, RM-S Naturhistoriska riksmuseet Stockholm, RPLS = Göran Ripler, RYRS = Nils Ryrholm, SEHS = Peter Streith, SJNS = Göran Sjöberg, SJTS = Jan Sjöstedt, SOIS = Roine Strandberg, SVNS = Ingvar Svensson, SÖKS = Per Sjökvist, TGLS = Sixten Tegelström, THMS = Erik Tham, TKRS = Krister Tingstedt, TSSS = Stig Torstenius, WEDS = Bengt Wendel, WMAS = Magnus Wedelin, ÖBYS = Stig Överby.

Litteratur

Douwes, P. 1974. Intressantare fynd av Macrolepidoptera i Sverige 1973. – Ent. Tidskr. 95: 190–191.

Hydén, N. 1990. Baptria tibiale (Esper) and Eupithecia actaeata (Walderdorff) (Lepidoptera, Geometridae) in Northwestern Europe: Distribution, biology, oviposition and preferred habitats. – Ent. Tidskr. 111: 1–15.

Imby, L. 1993. Sydsträckande amiraler (Vanessa atalanta L.) på södra Öland. – Ent. Tidskr. 114: 115–116.

Palmqvist, G. 1990. Intressanta fynd av Macrolepidoptera i Sverige 1989. – Ent. Tidskr. 111: 61–68.

– 1992. Intressanta fynd av storfjärilar (Macrolepidoptera) i Sverige 1991. – Ent. Tidskr. 113 (4): 37–45.

– 1993. Intressanta fynd av storfjärilar (Macrolepidoptera) i Sverige 1992. – Ent. Tidskr. 114: 37–42.

Rudbeck, G. 1976. Iakttagelser av amiraler (Vanessa atalanta L.) på flyttning söderut. – Entomologen 5: 55–57.

Seitz, A. 1914. Gross Schmetterlinge der Erde. Band III, Eulenartige Nachtfalter. Stuttgart (A Kernen).

Svensson, I., Gustafsson, B., Imby, L., Elmquist, H., Hellberg, H. & Palmqvist, G. 1987. Catalogus Lepidoptorum Sueciae. Stockholm (Naturhistoriska Riksmuseet & Entomologiska föreningen).

Svensson, I. & Palmqvist, G. 1990. Förteckning över Svenska fjärilsnamn. Stockholm (Entomologiska föreningen &Naturhistoriska riksmuseet).